

Problemy i poglądy

Grzegorz Gadomski, Sławomir Lipiński

RANKING «NAJLEPSZE BANKI» „GAZETY BANKOWEJ” – ZAŁOŻENIA MODELU I WNIOSKI Z JEGO STOSOWANIA

GENEZA

Począwszy od 1993 r., raz do roku, w końcu czerwca na łamach „Gazety Bankowej” ukazuje się rating „Najlepsze banki”. Redakcja od początku starała się używać właśnie nazwy „rating” (choć czasem wymiennie ze słowem „ranking”) dla uwypuklenia odmienności tego zestawienia banków od innych zestawień dotyczących podmiotów gospodarczych. Rankingi zwykle hierarchizują podmioty według obiektywnego kryterium – w przypadku przedsiębiorstw zwykle według przychodów, czasem – zysków, a w przypadku banków według sumy bilansowej. Pojęcie „rating” oznacza zaś ocenę jakościową, przygotowywaną według wielu kryteriów.

„Najlepsze banki” według „Gazety Bankowej” to było pierwsze tego rodzaju przedsięwzięcie w mediach w odniesieniu do sektora bankowego, ale wówczas o ambicjach daleko wykraczających poza aspekt medialny. Nie chodziło o epatowanie czytelników nowościami czy chęć zwiększenia wpływów „Gazety Bankowej” z reklam.

Jesienią 1992 r., gdy w redakcji „GB” narodził się pomysł takiego ratingu i przygotowywano się do jego realizacji, nie było w Polsce instytucji oceniających banki profesjonalnie, a przy tym jawnie. Renomowane agencje ratingowe nie publikowały ocen polskich banków, nie było systemu ubezpieczania depozytów, którego nieodłączną częścią jest ocena banków, nawet nadzór bankowy znajdował się we wstępnej fazie organizacji. Był to zarazem czas najbujniejszego, liczebnego rozwoju małych banków, które podjęły ostrą walkę o depozyty klientów indywidualnych, a praktycznie jedynym sposobem w tej walce było oferowanie wyższego niż konkurencja oprocentowania depozytów. Choć jesienią 1992 r. społeczeństwo na ogół nie uświadamiało sobie zbliżania się kryzysu sektora bankowego, który wkrótce przyniósł niewypłacalność sporej części banków, to wielu klientów starało się uwzględnić w swoich decyzjach aspekt bezpieczeństwa lokat. Nie mieli jednak żadnego źródła informacji, ułatwiającego im decyzje. Do redakcji „Gazety Bankowej”, od początku drukującej

tabele oprocentowania depozytów w bankach, także do poszczególnych dziennikarzy „GB” zwracano się więc często z pytaniami o wiarygodność konkretnych banków, zwłaszcza oferujących najwyższe stawki od depozytów. Stawiało to dziennikarzy w niezręcznej sytuacji, gdyż udzielenie konkretnej odpowiedzi byłoby – w odczuciu kierownictwa redakcji – sprzeczne z etyką dziennikarską. Zachęcanie czy tym bardziej zniechęcanie któregokolwiek z czytelników „GB” do lokowania pieniędzy w określonym banku byłoby swego rodzaju doradztwem bez licencji, opartym na subiektywnych odczuciach dziennikarza, mającym wpływ na szerzenie się opinii korzystnych dla jednych, a niekorzystnych dla innych banków, a więc wpływałoby nieformalnie na ich powodzenie rynkowe. Takie chaotyczne doradztwo zapewne osłabiałoby wiarygodność pisma nie tylko wśród deponentów, ale przede wszystkim wśród pracowników banków, będących podstawową grupą czytelników.

Ta sytuacja rodziła potrzebę wypracowania na użytek redakcji i czytelników możliwie obiektywnej, jednolitej oceny jakości, w tym oczywiście wiarygodności banków.

Z prośbą o wypracowanie takiej metody redakcja zwróciła się do prof. Władysława Baki, który kilka miesięcy wcześniej ustąpił z funkcji prezesa NBP. Przyjął on również propozycję przewodniczenia pierwszemu jury, które dyskutowało zgłoszoną przez niego propozycję metodologii i potem formalnie akceptowało ją.

Za szczegółowe opracowanie sposobów przeliczania wskaźników i rozwiązanie innych problemów, pojawiających się w trakcie sporządzania ratingu, odpowiedzialny był wskazany przez prof. Bakę Grzegorz Gadomski (współautor referatu), który od tego czasu sprawuje opiekę merytoryczną nad metodą wykorzystywaną przy sporządzaniu ratingu banków. Warto dodać, że przy opracowaniu ratingu w części dotyczącej przeliczania wskaźników na punkty jury wykorzystało artykuł prof. Danuty Strahl, zamieszczony w „Banku i Kredycie” nr 1/93. Artykuł ten świadczył, że potrzeba wypracowania metody możliwie obiektywnej oceny banków była wówczas wyczuwana nie tylko w redakcji „Gazety Bankowej”.

Opracowując metodologię, przyjęto generalną zasadę, że główna ocena banków oparta będzie na odpowiednio przeliczonych, już audytowanych ich sprawozdaniach finansowych. Szczegółowe elementy metody wyliczania oceny ewoluują, natomiast niezmienna pozostaje zasada, że wskaźniki ekonomiczno-finansowe są przeliczane na punkty, które się następnie sumuje. Stałym elementem oceny jest również punktowa ocena jurorów – grona ekspertów, którzy przyznają wszystkim uczestniczącym bankom punkty.

Powołując skład jury ratingu, redakcja przyjęła zasadę, że w jego skład nie mogą wchodzić osoby związane z bankami komercyjnymi. Dlatego też z konieczności następowały zmiany na funkcji przewodniczącego: prof. Władysława Bakę po roku, gdy na krótko został prezesem jednego z takich banków, zastąpił Stefan Kawalec (zanim trafił do Banku Handlowego), rok później Lesław Paga. Po nim ratingi nadzorowali Hubert Janiszewski (zanim trafił do Deutsche Bank), prof. Antoni Kantecki, wówczas prezes Fundacji Edukacji i Badań Bankowych, oraz – ostatnio – Andrzej Lech, prezes Warszawskiego Instytutu Bankowości.

W redakcji „Gazety Bankowej” od początku zdawano sobie sprawę, że nawet najlepiej zaprojektowana metoda oceny banków i nawet najbardziej szacowne jury nie pozwalają na uznanie tych ocen za równie miarodajne jak choćby oceny uznanych

Problemy i poglądy

agencji ratingowych. Jak zaznaczono, agencje te nie wystawiały wówczas ocen wiarygodności kredytowej bankom w Polsce. Dlatego w redakcji zrodził się pomysł nawiązania współpracy z którąś ze światowych agencji w celu rozwijania ratingu przy jej współpracy, łącznie z powołaniem spółki z udziałem „Gazety Bankowej” i takiej agencji do obsługi rynku polskiego (jaką jest dzisiaj Fitch Polska). Realizacja tego pomysłu nie wyszła poza fazę wstępnych zapytań skierowanych do kilku agencji.

Mimo upływu dziesięciu lat, mimo powstawania kolejnych rankingów banków w innych wydawnictwach rating „Gazety Bankowej” nadal pozostaje jedynym, który kompleksowo ocenia banki. Inne rankingi czy konkursy oceniają bowiem banki na ogół w węższych aspektach (np. banki najbardziej przyjazne przedsiębiorcom). W ciągu tych dziesięciu lat nigdy nie zdarzyło się, aby metodologia zastosowana przez „Gazetę Bankową” była kwestionowana przez same banki czy też czytelników. Nigdy też nie podważano konkretnych ocen. Praktycznie nie zdarzyło się, aby banki ocenione wysoko w ratingu „GB” wkrótce ujawniły złą sytuację, co potwierdza, że rating sprawdza się i znajduje uznanie wśród czytelników i samych banków. W tym roku, w czerwcu, ukaże się jego dziesiąta edycja.

W dalszej części referatu zostanie szczegółowo omówiona metoda wykorzystana do sporządzenia ostatniej edycji naszego ratingu „Najlepsze banki '2001”, a następnie zostanie przedstawiona historia i geneza zmian, jakie następowały w ratingu w jego kolejnych edycjach.

„NAJLEPSZE BANKI '2001”

Znalezienie się na liście sklasyfikowanych w dziewiątej edycji rankingu „Najlepsze banki” wymagało spełnienia kilku kryteriów wstępnych. Nie wystarczyło dostarczenie swojego bilansu i rachunku wyników, trzeba było jeszcze nadesłać opinię audytora i wypełnić ankietę z informacjami dodatkowymi. Minimalne wymogi wstępnie kwalifikujące bank do udziału w ratingu „Gazety Bankowej” były następujące:

- ❖ posiadanie współczynnika wypłacalności nie niższego niż 8 proc. (zgodnie z minimalnymi wymogami NBP) oraz
- ❖ uzyskanie w 2000 r. dodatniego wyniku finansowego netto,
- ❖ nie uwzględnia się banków, których kapitał własny jest niższy od minimalnych wymogów Nadzoru Bankowego, czyli 5 mln ecu (według kursu w grudnia 2000 stanowi to równowartość 19,4 mln PLN),
- ❖ banki, które nie przekazały opinii audytora, decyzją jury zostały wykluczone z rywalizacji.

Tak wyglądała wstępna klasyfikacja do ratingu. Członkowie jury zdecydowali w głosowaniu, że do głównego ratingu zakwalifikowane zostały jedynie te banki, które zgromadziły co najmniej 30 punktów oceny finansowej.

W głównej tabeli ratingowej banki uporządkowano według malejącej wielkości oceny punktowej WGB („Wskaźnik Gazety Bankowej”). Odmienne szeregowane są banki, które znalazły się w gronie niesklasyfikowanych – tam o kolejności decydowała wielkość aktywów banku.

Bezpieczny Bank

Wskaźnik „Gazety Bankowej” to suma punktów zdobytych przez uczestników ratingu za wskaźniki finansowe oraz punktacji banku dokonanej przez jury (tzw. ocena subiektywna).

A. Ocena wskaźników finansowych

Wskaźniki finansowe podzielono na cztery grupy. Obok każdego wskaźnika umieszczona została maksymalna liczba punktów możliwych do zdobycia za dany wskaźnik.

Wskaźniki dynamiki – maksymalna ocena 17 pkt

- ❖ **wzrost funduszy własnych** – (3)
- ❖ **wzrost kredytów netto** – (5)
- ❖ **wzrost depozytów** – (5)
- ❖ **wzrost zysku netto** – (4)

Wskaźniki dynamiki wyliczone zostały dla trzech kolejnych lat. Ocena za dynamikę dla każdego z ocenianych wskaźników kształtuje się według następującego schematu:

- ❖ dynamika (2000 do 1999) – 50 proc. oceny,
- ❖ dynamika (1999 do 1998) – 30 proc. oceny,
- ❖ dynamika (1998 do 1997) – 20 proc. oceny.

Wskaźniki struktury portfela – 13 pkt

- ❖ **aktywa pracujące do aktywów** – (2)
- ❖ **udział kredytów w sumie bilansowej** – (4)
- ❖ **stosunek należności nieregularnych do kredytów netto** – (7)

Wskaźniki efektywności – 29 pkt

- ❖ **rentowność netto** – (5)
- ❖ **stopa zwrotu z kapitału netto** – (12)
- ❖ **zwrot na aktywach netto** – (6)
- ❖ **zysk netto na 1 zatrudnionego** – (6)

Inne – 11 pkt

- ❖ **wysokość funduszy podstawowych** – (5)
- ❖ **współczynnik wypłacalności** – (6)

B. Sposób przeliczania wskaźników na punkty

Wzorce

Na podstawie wskaźników banków uczestniczących w klasyfikacji wyliczone zostaną wzorce.

Problemy i poglądy

Do wyliczenia wzorca brane są wskaźniki 12 banków najlepszych w danej dziedzinie. Odrzuca się 5 najwyższych wskaźników – z pozostałych siedmiu wylicza średnią arytmetyczną, która staje się wzorcem dla danego wskaźnika.

Przeliczanie na punkty

Wariant 1 – dotyczy wszystkich wskaźników oprócz tych, o których mowa w innych wariantach. Jeżeli wielkość wskaźnika danego banku była równa bądź wyższa niż wzorzec, wtedy otrzymuje on w danej kategorii maksymalną liczbę punktów. Jeżeli nie, ocena obliczana jest w następujący sposób:

$(\text{wskaźnik banku/wzorzec}) \times \text{maksymalna liczba punktów za dany wskaźnik}$.

Jeżeli wśród wskaźników dynamiki wystąpił spadek danej kategorii (np. liczby oddziałów), bank dostaje w danej kategorii 0 pkt. Jeżeli jakiś wskaźnik efektywności ma wielkość ujemną, bank dostaje za niego również 0 pkt. Brak informacji o wskaźnikach również skutkuje przyznaniem zera punktów.

Wariant 2 – dotyczy wskaźników: stosunek należności nieregularnych do kredytów. Obliczanie wzorca podobne jak w wariantie 1 – brane są pod uwagę banki o najniższym poziomie danego współczynnika. Brak należności nieregularnych lub kredytów straconych powoduje automatyczną eliminację banku z wyliczania wzorca – podmiot taki dostaje w danej kategorii maksymalną liczbę punktów. Obliczanie oceny banków, które miały dany wskaźnik wyższy od wzorcowego według następującej formuły:

$(\text{wzorzec/wskaźnik banku}) \times \text{maksymalna liczba punktów możliwych do zdobycia za dany wskaźnik}$.

Wariant 3 – dotyczy współczynnika wypłacalności. Poniżej podane są przedziały współczynnika wypłacalności wraz z oceną przysługującą za współczynnik, mieszczący się w pokazanym przedziale:

- 12–18% – 5 pkt,
- 8–12% – 6 pkt,
- ponad 18% – 2 pkt,
- poniżej 8% – 0 pkt.

Wariant 4 – dotyczy wielkości funduszy własnych podstawowych. W pierwszej edycji ratingu ustalono, że maksymalna ocena za wielkość funduszy podstawowych przyznawana będzie tym bankom, których fundusze podstawowe były równe lub większe od 1 bln starych złotych. W następnych latach wielkość funduszy została przeliczona zgodnie ze wzrostem kursu dolara w NBP (liczone jako średni kurs z grudnia danego roku do kursu z grudnia poprzedniego roku). Za fundusze równe/większe od tej wielkości bank dostaje maksymalną liczbę punktów. Za kapitał w wysokości mniejszej/równej 5 mln ecu bank nie dostaje żadnych punktów. Wielkości pośrednie przeliczone zostają proporcjonalnie.

C. Ocena jury

Do dyspozycji jury pozostaje 30 punktów. Ocenie jury podlegają czynniki niemierzalne, takie jak aktywność banków na poszczególnych rynkach, sprawność władz banku, ich innowacyjność, wprowadzanie nowych produktów oraz ocena wystawiana bankom w badaniach opinii społecznej (elit, klientów) prowadzonych zwłaszcza przez Instytut Pentor. Szef tego Instytutu od początku jest członkiem jury. Kolejnym elementem branym pod uwagę przez jury jest treść pełnej opinii audytora, a więc jury zapoznaje się ze wszystkimi zastrzeżeniami i uwagami audytorów.

W składzie jury jest sześciu członków, każdy z nich posiada pulę 5 punktów, które może przyznać – po dyskusji z pozostałymi jurorami – danemu bankowi. Pięciu jurorów to eksperci spoza redakcji, a szóstym członkiem jest przedstawiciel „Gazety Bankowej”, który dysponuje taką samą pulą punktów jak pozostali jurorzy.

ZMIANY W METODZIE LICZENIA W „GB” „NAJLEPSZYCH BANKÓW”

Rating „Najlepsze banki” zmieniał się tak, jak zmieniał się polski sektor bankowy. Ciałem, które kolegiально podejmuje decyzje dotyczące korekt w metodzie wykorzystywanej w „Najlepszych bankach”, jest jury. Zmiany metodologiczne w ratingu miały różne przyczyny, które można zakwalifikować do następujących kategorii:

A. Dostosowanie ratingu do nowych warunków

Dostosowanie ratingu do nowych warunków polega na corocznym monitoringu zmian zachodzących w polskim systemie bankowym. Pojawianie się nowych zjawisk i tendencji, istotnych dla kondycji ekonomiczno-finansowej banków, skutkowało dodawaniem nowych wskaźników, które najlepiej mogły kwantyfikować te nowe zjawiska i tendencje. Wśród najbardziej istotnych przyczyn zmian w metodzie wykorzystywanej w ratingu wymienić można:

- ❖ zmiany preferencji oceniającego jury

Dobór wskaźników do ratingu, a także wag im przypisanych ewoluował i był pochodną zmian preferencji jury i zmian sytuacji, którą obserwowaliśmy w polskim sektorze bankowym. Przykładowo, spadek punktacji danej kategorii świadczył o chęci przesunięcia akcentów ratingu „Najlepsze banki” na inne kategorie. Zmiany wskaźników wynikały m.in. z tego, że poglądy na to, jakie czynniki są istotne dla kondycji banków, również nie były stałe.

- ❖ niesprawdzenie się w praktyce części wskaźników

Były również wskaźniki, które nie sprawdziły się bądź ich znaczenie zmniejszyło się, np wskaźnik dynamiki majątku trwałego, który wypadł w trzeciej edycji ratingu.

Problemy i poglądy

Zmianę tę uzasadniano m.in. odejściem od promowania kosztownych inwestycji związanych z budową przez banki swoich placówek.

❖ trudności ze zdobyciem informacji o wybranych miernikach

W tej grupie wskaźników podać można m.in. wskaźnik płynności, który nie musiał być sprawozdawany, co powodowało, że znaczna część banków nie ujawniała go. W tej sytuacji przyznawanie zera punktów dużej grupie banków, które go nie podały, przestało mieć sens.

B. Historia zmian metody liczenia ratingu „Gazety Bankowej”

Zmiany w strukturze rozdziału punktów w ratingu „Najlepsze banki” wynikały z ewolucji sytuacji w sektorze bankowym, których wyrazem były zmiany preferencji jury.

Zmiany nie miały charakteru jednokierunkowego, ale następowały jednocześnie na kilku obszarach. Oprócz zmian struktury punktacji ratingu, dotyczyły również innych wskaźników, bądź zmiany zasad wstępnej kwalifikacji banków do grupy, której wyniki punktowe były prezentowane.

Tabela 1. Zmiany struktury punktacji ratingu „Gazety Bankowej”

Edycja	Dynamika	Struktura	Efektywność	Inne (bezpieczeństwo)	Jury
2001	17	13	29	11	30
2000	15	11	31	13	30
1999	15	11	31	13	30
1998	15	12	29	14	30
1997	12	12	26	20	30
1996	13	15	23	19	30
1995	12	15	21	27	25
1994	12	19	22	27	20
1993	12	19	22	27	20

I. Edycja pierwsza (1993)

W pierwszej edycji ratingu nie było wstępnych kryteriów kwalifikujących. Uczestniczyć mogły wszystkie banki, niezależnie od uzyskanych wyników, wielkości czy poziomu kapitałów własnych. Do utworzenia wskaźnika banku „idealnego”, czyli takiego, który zdobywa w danej kategorii komplet punktów, wykorzystywaliśmy

Bezpieczny Bank

wskaźniki 5 najlepszych banków o kapitale mieszanym oraz 5 najlepszych wyłonionych z grupy 9 banków komercyjnych wyłonionych z NBP i 5 dużych banków o dominującym udziale kapitału państwowego (Bank Handlowy, PKO BP, Pekao SA, BGŻ i BGK). U podstaw stworzenia tego warunku były wstępne symulacje, według których brak takiego ograniczenia powodował, że najwyższe miejsca zajmowały banki małe bardzo dynamiczne i ekspansywne, ale nie zawsze dające wystarczającą rękojmię bezpieczeństwa współpracy. Ten element – drugim było dodanie wskaźnika bezwzględnej wielkości kapitałów własnych – powodował, że w gronie czołowych banków mogły się znaleźć silne kapitałowo najlepsze polskie banki, a nie startujące praktycznie od zera gwiazdy, które – jak się później okazało – nie zdołały dostatecznie wyrosnąć i osiągnąć masy krytycznej wystarczającej, aby być podmiotem o znaczącym udziale rynkowym.

II. Edycja druga (1994)

Metoda wyliczania oceny ratingowej nie uległa zmianie w porównaniu z rokiem poprzednim. Po raz pierwszy dokonana została wstępna selekcja eliminująca te banki, które nie podały współczynnika wypłacalności, nie przesłały ankiety i swoich wyników finansowych oraz te, które rozpoczęły działalność w drugiej połowie roku i nie brały udziału w ratingu.

III. Edycja trzecia (1995)

W trzeciej edycji ratingu wprowadzono dodatkowe wstępne kryterium kwalifikacyjne, którym było posiadanie funduszy podstawowych w wysokości nie niższej niż równowartość 5 mln ecu, co było minimalnym wymogiem kapitałowym NBP wobec banków ubiegających się o pozwolenie na prowadzenie działalności bankowej. Banki, które nie spełniły tego kryterium, umieszczono na liście dodatkowej. Jury nie oceniało również banków o najmniejszych kapitałach. Podniesienie wagi oceny jury z 20 do 25 punktów skutkowało spadkiem oceny efektywności o 1 punkt i struktury portfela o 4 punkty. Zmniejszyła się liczba ocen wskaźników dynamiki i struktury, pojawił się wskaźnik dynamiki zysku netto. W kategorii bezpieczeństwa zniknął jeden wskaźnik, a w jego miejsce pojawiły się dwa inne. Szczegółowe zmiany przedstawiono w tabeli 2.

IV. Edycja czwarta (1996)

W edycji opublikowanej w 1996 r., oprócz dotychczas funkcjonujących wstępnych kryteriów kwalifikacji, czyli funduszy podstawowych w wysokości co najmniej równowartości 5 mln ecu, oraz podania współczynnika wypłacalności, pojawił się warunek przesłania opinii audytora do raportu rocznego za oceniany w ratingu okres. Dalszym zmianom uległ zestaw wskaźników punktujących w ratingu (informacje o zmianach – tabela 2). W strukturze punktacji poważnie zredukowano liczbę punktów przyznawanych za wskaźniki bezpieczeństwa, a wzrosła rola efektywności i w minimalnym stopniu dynamiki. Ocena punktowa pozostająca do dyspozycji jury została zwiększona do poziomu 30 punktów (i od tego czasu już się nie zmieniała).

Problemy i poglądy

Tabela 2. Zmiany wskaźników wykorzystywanych w ratingu „GB”

Wskaźniki dynamiki

	2001	2000	1999	1998	1997	1996	1995	1994	1993
fundusze własne	x	X	X	x	x	x	x	x	x
kredyty	x	X	X	x	x	x	x	x	x
depozyty	x	X	X	x	x	x	x	x	x
zysk brutto	x								
zysk netto		X	X	x	x	x	x		
aktywa							x	x	x
liczba oddziałów							x	x	x
majątek trwały								x	x
fundusze podstawowe								x	x

Wskaźniki struktury portfela

	2001	2000	1999	1998	1997	1996	1995	1994	1993
aktywa pracujące do aktywów	x	X	X	x	x				
udział kredytów w aktywach	x	X	X	x	x	x	x	x	x
należn. nieregularne do kredytów	x	X	X	x	x	x	x	x	x
fundusze własne do kredytów					x	x	x	x	x
udział papierów dłużnych w aktywach						x			
udział należn. od podm. fin. w aktywach						x			
udział akcji w aktywach						x			
udział papierów wart. w aktywach							x	x	x
kredyty do depozytów								x	x

Wskaźniki efektywności

	2001	2000	1999	1998	1997	1996	1995	1994	1993
zysk na zatrudnionego	x	X	X	x	x	x	x	x	x
zwrot z aktywów	x	X	X	x	x	x	x	x	x
stopa zwrotu z kapitału	x	X	X	x	x	x	x	x	x

Bezpieczny Bank

	2001	2000	1999	1998	1997	1996	1995	1994	1993
rentowność netto	x	X	X	x	x	x	x	x	x
rentowność brutto		X	X	x	x	x	x	x	x
suma bilansowa na zatrudnionego								x	x

Inne (dawniej bezpieczeństwa)

	2001	2000	1999	1998	1997	1996	1995	1994	1993
fundusze własne	x	X	X	x	x	x	x	x	x
współczynnik wypłacalności	x	X	X	x	x	x	x	x	x
posiadanie ratingu		X	X	x	x				
wskaźnik płynności					x	x	x		
kredyty stracone do kredytów							x		
rezerwy celowe do należności nieregularnych								x	x

V. Edycja piąta (1997)

Zmiany pojawiły się już na poziomie wstępnych kryteriów kwalifikacji. Dodatkowo zastosowano wymóg, by banki, które znalazły się w gronie sklasyfikowanych w ratingu, miały dodatni wynik finansowy w ostatnim okresie obrachunkowym. Otrzymanie przez bank oceny jury, a więc także znalezienie się w gronie banków sklasyfikowanych, wymagało uzyskania co najmniej 35 punktów w ocenie finansowej (50 proc. oceny maksymalnej).

Zmianie uległ zarówno dobór wskaźników wykorzystanych w ratingu, jak i struktura oceny punktowej – najbardziej powiększyła się ocena wskaźników efektywności, o 1 punkt wzrosła nota za bezpieczeństwo, niżej punktowała struktura portfela i bezpieczeństwo.

VI. Edycja szósta (1998)

W edycji szóstej wstępne kryteria kwalifikacji nie uległy zmianie. Ocena dynamiki i efektywności zwiększyła się kosztem wskaźników bezpieczeństwa. Wyliczenia wskaźników dla banku wzorcowego dokonano na podstawie wyników 12 banków najlepszych w danej kategorii. Wskaźnik wzorcowy to średnia dla 7 banków, które znalazły się wśród 12 najlepszych – wyniki 5 najlepszych odrzucono. Ten sposób liczenia wskaźników wzorcowych nie uległ już zmianie w kolejnych edycjach ratingu.

VII. Edycja siódma (1999)

W 1999 r. największe zmiany zaszły w klasyfikacji dynamiki, gdzie nie uległ zmianie zestaw ocenianych wskaźników, natomiast ocena obejmowała trzy kolejne okresy roczne, dzięki czemu stała się bardziej stabilna i mniej uzależniona od chwilowych skoków poszczególnych ocenianych kategorii. Licząc wskaźnik udziału kredytów do aktywów, do wartości kredytów dodano również nieskarbowe papiery dłużne będące w posiadaniu banków. Zmiana ta przetrwała jeszcze rok, w ostatniej edycji zrezygnowano z dodawania tej kategorii, gdyż nie dla wszystkich uczestników można ją było uzyskać. Zmiany w strukturze przyznanych punktów miały charakter kosmetyczny.

VIII. Edycja ósma (2000)

W przedostatniej edycji ratingu „Gazety Bankowej” liczba punktów, które zakwalifikowały się do grona ocenianych, zmniejszona została z 35 do 21 punktów. Nie zmieniła się liczba punktów przyznawanych za poszczególne oceniane kategorie oraz dobór wykorzystywanych wskaźników.

IX. Edycja dziewiąta (2001)

Szczegółowa metoda wyliczania ocen ratingowych w ostatniej edycji z roku 2001 została wcześniej przedstawiona. Zmiany metodyczne, jakie zaszły w ostatniej edycji, polegały na eliminacji oceny za posiadanie ratingu, rentowności brutto oraz zastąpieniu dynamiki zysku brutto dynamiką zysku netto. W strukturze punktowej część oceny, zarezerwowana dotychczas dla innych, oraz wskaźników efektywności przesunięta została do grupy wskaźników dynamiki i struktury portfela. Liczba punktów oceny finansowej, która pozwalała na znalezienie się w gronie banków ocenianych przez jury, została podniesiona do 30.

C. Posumowanie i wnioski

Rankingi i ratingi banków spełniają wiele funkcji. Do najbardziej podstawowych zaliczyć można funkcję informacyjną i promocyjną. Nawet najprostsze rankingi, prezentujące jedynie wybrane dane, niosą w sobie duży ładunek informacji potrzebnej klientom oraz całemu sektorowi podmiotów gospodarczych. Specyfika działania współczesnej bankowości polega również na otwartości i stałej prezentacji informacji finansowych, co ma służyć utrzymywaniu wiarygodności w oczach klientów i stwarzać klimat do jak najlepszej współpracy. Rankingi i ratingi są również okazją do prezentacji osiągnięć i pośrednio pełnią funkcję upowszechniania wzorców.

Ratingi nadające poszczególnym uczestnikom ocenę punktową próbują skwantyfikować najważniejsze wskaźniki ekonomiczno-finansowe. Ostateczna ocena jest zatem miernikiem tego, jak sobie radziły poszczególne banki w okresie objętym oceną ratingową.

Rating „Gazety Bankowej” ma pełnić również funkcję promocji najlepszych. Nieprzypadkowo zatem nie prezentuje się wyników punktowych banków wypadających

Bezpieczny Bank

słabiej. Nie czujemy się władni wyrokować o słabej kondycji danego podmiotu na podstawie ratingu publikowanego w „Gazecie Bankowej”. Komentarze tego typu mogą bowiem stać się samosprawdzającymi się prognozami. Prezentując wskaźniki wzorcowe, staramy się również upowszechnić osiągnięcia najlepszych w danej dziedzinie. Znalezienie się w ścisłej czołówce naszego ratingu to rekomendacja dla klientów, że to są właśnie te podmioty, które in plus wyróżniają się z całego sektora bankowego. Ograniczeniem zawsze pozostaje dobrowolność dostarczania danych i brak możliwości ich weryfikacji. Praktyka pokazuje również, że zawsze należy się liczyć z pojawieniem się symbolu bd. (brak danych) bądź podobnego, który skutkuje brakiem punktów w danej kategorii, a w związku z tym wyliczona ocena nie jest w pełni reprezentatywna dla danego podmiotu.

Biorąc pod uwagę dotychczasowe doświadczenia, należy oczekiwać dalszej ewolucji metody liczenia oceny ratingowej „Gazety Bankowej”. Podobnie jak dotychczas, zmiany w sektorze bankowym oraz nowe wydarzenia i zjawiska, jakie będą zachodzić w polskiej bankowości, znajdą również odzwierciedlenie w wynikach ratingu „Gazety Bankowej”, a także metodzie wykorzystywanej do jego wyliczania.

Grzegorz Gadomski jest współtwórcą metodologii ratingu „Najlepsze banki” i był sekretarzem jury ratingu we wszystkich jego edycjach.

Sławomir Lipiński był współtwórcą koncepcji ratingu, uczestniczył w pracach jury w latach 1993–1996 i 2000–2001. Obecnie jest redaktorem naczelnym „Gazety Bankowej”.